

ВІДГУК

Офіційного опонента на дисертаційну роботу Онищенко Віоли Миколаївни «Структура та зміст навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років на першому році занять міні-баскетболом» представлену на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – Олімпійський та професійний спорт.

1. Актуальність дисертаційної роботи

Багаторічні успішні виступи на міжнародній арені є маловірогідними без наявності високоефективної системи підготовки спортивного резерву на всіх етапах спортивного вдосконалення. Лідер світового баскетболу визначається сьогодні не під час протистояння національних збірних команд на крупних міжнародних змаганнях, а в процесі якісної, системної підготовки віддаленого та найближчого резерву, який в недалекому майбутньому прийде на зміну сучасному поколінню гравців. Провідні баскетбольні країни світу добро усвідомлюють значущість цієї проблеми та приділяють їй першочергову увагу.

Підготовка спортивного резерву багаторічний та складний процес, в рамках якого використовується значний людський та ресурсний потенціал держави. Зростаюча конкуренція та динамічність спортивного результату на світовій арені потребують постійного пошуку ефективних шляхів вдосконалення системи підготовки спортивного резерву. Особливо гостро дана проблема стоїть в ігрових видах спорту. Відсутність безперервної роботи, яка спрямована на підготовку своєчасного резерву, досить часто призводить до того, що збірні команди на тривалий період часу випадають із когорти лідерів у виді спорту.

Результати виступів національних збірних команд на престижних міжнародних змаганнях останнім часом свідчать про постійне підвищення рівня конкуренції на баскетбольній арені. Сьогодні в боротьбу за найвищі нагороди на головних баскетбольних змаганнях (Олімпійські ігри, чемпіонати світу) вступають країни, які ще двадцять років тому не завжди мали змогу на них кваліфікуватися.

Аналіз зарубіжного досвіду підготовки баскетболістів в провідних баскетбольних країнах світу (Франція, Іспанія, Литва, Балканські країни та ін.) дозволяє стверджувати про функціонування двох, відносно самостійних етапів багаторічної підготовки спортивного резерву.

Перший етап підготовки резерву починається з 6-7 років і закінчується в 13-14 річному віці (середня тривалість вісім років). Цей етап спрямований на підготовку віддаленого резерву, всебічний та гармонійний розвиток молодих гравців, поступове збільшення фізичних навантажень та створення значного рухового потенціалу, універсалізацію гравця. Другий етап підготовки резерву починається з 14-15 річного віку (середня тривалість п'ять-сім років). Метою другого етапу є пошук та зосередження найкращих молодих гравців країни в єдиних центрах підготовки та поступове підведення їх до найвищого рівня. Забезпечення перспективних молодих гравців якісною міжнародною змагальною практикою, залучення провідних фахівців (у тому числі і закордонних) для роботи з найближчим резервом та підготовка баскетболістів для кадетських (U 16), юніорських (U 18) та молодіжних (U 20) збірних команд. Безперервне функціонування такої етапної системи підготовки гравців дозволяє сьогодні лідерам світового баскетболу регулярно поповнювати склади своїх збірних і клубних команд талановитими молодими гравцями. За такою схемою сьогодні працюють в Іспанії, Франції, Греції, Туреччині, Сербії, Литві та інших країнах, які постійно претендують на вищі нагороди баскетбольних турнірів.

Звісно, що кожний етап підготовки спортивного резерву потребує постійного вдосконалення та врахування новітніх підходів та технологій. В спеціальній науково-методичній літературі та Інтернет-джерелах постійно з'являються нові данні, які відображають результати наукових досліджень іноземних фахівців за цим напрямом.

Особлива увага сьогодні фахівцями в багатьох країнах світу приділяється якості початкової підготовки баскетболістів, від ефективності якої багато в чому залежать майбутні спортивні звершення. Однією із

головних рис багаторічної підготовки спортсменів на сучасному етапі є зменшення віку початку занять спортом. Не оминула ця тенденція й ігрові види спорту. В провідних країнах світу, баскетболом починають займатися з 6-7 річного віку, переважно використовуючи при цьому спрощену форму цієї гри – міні-баскетбол.

Необхідно констатувати, що вітчизняна баскетбольна школа сьогодні керується стандартами, які були закладені ще в радянський період свого існування. Мінімальний вік початку занять баскетболом на сьогодні, згідно «Положення про дитячо-юнацькі спортивні школи» (редакція 2015 року), складає 9 років, що не відповідає світовим тенденціям розвитку гри. При цьому в дитячо-юнацьких спортивних школах практично не використовуються засоби міні-баскетболу, які дозволяють значно підвищити якість навчання на ранніх етапах багаторічної підготовки. Основними причинами цього можуть бути: 1) відсутність спеціальної матеріально-технічної бази (спеціалізовані щити, інвентар, розмітка площадки та ін.); 2) відсутність кваліфікованих спеціалістів, що володіють сучасними методиками проведення занять з міні-баскетболу; 3) відсутність нормативно-правового та методичного супроводження навчально-тренувального процесу для проведення занять з міні-баскетболу в ранньому віці.

Враховуючи вищезазначене можна стверджувати що дослідження Онищенко В.М., які спрямовані на обґрунтування значущості занять міні-баскетболом в 6-7 річному віці, та розробку структури і змісту занять на першому етапі підготовки є актуальними та своєчасними, а отримані нові знання, можуть бути використанні для вдосконалення якості підготовки в рамках найпершої ланки багаторічної системи підготовки баскетбольного резерву в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту на 2011-2015 рр. Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, за темою: 2.6 «Теоретико-методичні основи

удосконалення тренувального процесу та змагальної діяльності в структурі багаторічної підготовки спортсменів», номер держреєстрації 0111U001168, та Тематичним планом наукових досліджень Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту на 2016-2020 рр. «Теоретико-методичні основи планування та контролю у спортивних іграх в процесі багаторічного удосконалення», номер держреєстрації 0116U003012.

Роль автора як співвиконавця тем полягає у проведенні експериментальних досліджень з визначення рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості, фізичного розвитку, теоретичної підготовленості дітей 6-7 річного віку на початковому етапі занять міні-баскетболом. Створенні методичних матеріалів для тренерів та гравців, з метою покращення занять міні-баскетболом на початковому етапі підготовки.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформованих у дисертації

Робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (356 найменувань), та додатків. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і п'ятнадцяти додатків. Загальний обсяг дисертації – 265 сторінок. Робота містить 30 таблиць та 10 рисунків. Список використаних джерел нараховує 356 найменувань.

У першому розділі **«Сучасний стан міні-баскетболу та зміст навчально-тренувального процесу на етапі початкової підготовки»** дисертанткою подано аналіз наукової літератури з теми дисертації, представлені данні відносно основних тенденцій та проблем підготовки дітей на початковому етапі багаторічного вдосконалення. Обґрунтовується важливість використання засобів міні-баскетболу для занять дітей на першому етапі підготовки.

Визначені мета та основні завдання етапу початкової підготовки у командних спортивних іграх, охарактеризовано основні методи та засоби

навчання, визначено загальні та спеціальні фізичні й психічні якості, які необхідно розвивати у юних спортсменів. Підкреслюється відсутність у сучасній літературі знань, щодо структури та змісту підготовки дітей 6-7 років під час навчання міні-баскетболу.

У другому розділі **«Методи та організація дослідження»** обґрунтовано методи досліджень, які є адекватними об'єкту, предмету, меті та завданням роботи. Автором детально розкриті методи які були використані для дослідження рівня фізичного здоров'я, фізичного розвитку та фізичної підготовленості, а також рівня теоретичних знань дітей 6-7 років. Експериментальні дослідження проводилися протягом двох років 2013-2015. На першому етапі з 2013 по 2014 рік був проведений констатуючий експеримент, метою якого було визначення впливу офіційної навчальної програми для груп початкової підготовки дітей в ДЮСШ (редакція 1999 року) на їх фізичний стан. На другому етапі експерименту з 2014 по 2015 рік був проведений формуючий експеримент, метою якого було визначення переважної ефективності розробленого автором підходу для підготовки дітей 6-7 річного віку засобами міні-баскетболу у порівнянні із програмним матеріалом існуючої сьогодні програми для ДЮСШ 1999 року.

У третьому розділі **«Вплив тренувальних занять за програмою ДЮСШ з баскетболу для груп початкової підготовки на фізичний стан дітей 6-7 років на першому році навчання»** представлені дані, які відображають вплив існуючої сьогодні навчальної програми для груп початкової підготовки на рівень фізичного розвитку, здоров'я, та підготовленості юних баскетболістів. В розділі показано, що в Україні міні-баскетбол ще не має достатньо широкої популярності у порівнянні з провідними баскетбольними країнами світу, як за кількістю дітей, що займаються, так і за організаційно-методичним забезпеченням. Аналіз статистичних даних засвідчив, що з кожним роком існує тенденція до зниження кількості дітей, що починають займатися баскетболом та міні-баскетболом в нашій державі.

Наведені в третьому розділі результати експерименту дозволяють стверджувати автору про те, що програма ДЮСШ з баскетболу для першого року навчання груп початкової підготовки, яку застосовують тренери на заняттях з міні-баскетболу при роботі з дітьми 6-7 років, є недостатньо ефективною у зв'язку з тим, що не відзначається достовірних змін у більшості показників фізичної підготовленості та фізичного здоров'я дітей, а також у якості виконання найпростіших технічних елементів гри.

Результати констатувального експерименту стали підґрунтям для розробки структури та змісту навчально-тренувального процесу з урахуванням тенденцій розвитку міні-баскетболу у провідних баскетбольних країнах, вікових особливостей дітей 6-7 років, психолого-педагогічних принципів, спрямованих на формування мотивації у дитини до занять спортом та ін.

В четвертому розділі **«Наукове обґрунтування структури та змісту навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років у міні-баскетболі на першому році навчання»** автором представлені концептуальні принципи, які були використанні під час створення структури та змісту навчально-тренувального процесу для дітей 6-7 річного віку при заняттях міні-баскетболом. Виділені чотири основних блока, за якими рекомендується проводити заняття протягом першого року навчання («Знайомство», «Інтерес», «Адаптація», «Звичка»). В рамках кожного блоку встановлені нормативні величини для вдосконалення різних напрямів підготовленості юних гравців (теоретичний, практичний, мотиваційний та контрольний блоки).

Результати проведення формувального експерименту дозволили автору стверджувати про ефективність запропонованих структури та змісту навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років на першому році занять міні-баскетболом в зв'язку з тим, що в експериментальній групі відзначено достовірний приріст у показниках рівня фізичної, теоретичної підготовленості, у показниках функціональних можливостей, якості

виконання простих елементів баскетболу, підвищення зацікавленості дітей у заняттях спортом, що позначилося на стабільності відвідування занять у дітей 6-7 років у порівнянні з контрольною групою.

У п'ятому розділі «**Аналіз та узагальнення результатів дослідження**» автор характеризує повноту вирішення завдань досліджень та узагальнює результати експериментальної роботи, які підтверджують ефективність запропонованого підходу для навчально-тренувальної діяльності дітей 6-7 річного віку під час занять міні-баскетболом на першому році початкового етапу підготовки. Під час проведення дисертаційного дослідження Онищенко В.М. були отримані три групи даних, які підтверджують, доповнюють наявні та є абсолютно новими.

3. Достовірність результатів та їх новизна

Достовірність одержаних результатів базується на достатній кількості проведених вимірів, а також на інформативних методах досліджень і методах математичної статистики, які були використані автором.

Контингент випробуваних склав 60 дітей віком 6-7 років (37 хлопчаків та 23 дівчини) під час проведення констатувального експерименту та 64 дитини 6-7 років (32 хлопчика та 32 дівчини) під час проведення формуючого експерименту. Використаний системний підхід для вирішення поставлених завдань разом із статистичним аналізом отриманих результатів дозволяє стверджувати достовірність наукових положень і висновків, які захищає дисертантка.

Наукові положення, результати і висновки дисертаційної роботи Онищенко В.М. визначаються новизною та обґрунтованістю.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні комплексного підходу до побудови структури та змісту навчально-тренувального процесу з міні-баскетболу протягом першого року навчання (діти 6-7 років), який включає чотири блоки: «Знайомство», «Інтерес», «Адаптація», «Звичка»; з розподілом програмного матеріалу на теоретичний,

практичний, мотиваційний та контрольний розділи відповідно до завдань етапу початкової підготовки, що сприяє підвищенню ефективності навчання основ техніки гри, розвитку фізичних якостей, збереження та зміцнення фізичного здоров'я, опанування теоретичними знаннями, формування мотивації дітей до занять спортом.

Вперше зміст навчального матеріалу спортивної підготовки з міні-баскетболу побудовано відповідно до вікових особливостей дітей 6-7 року, що створює максимально сприятливі умови для розкриття пізнавальних здібностей; розвитку фізичних та специфічних («відчуття м'яча», «відчуття часу») якостей; гармонійного фізичного розвитку; підвищення функціональних можливостей організму; формування мотивації до занять спортом з урахуванням інтересів самої особистості щодо самовираження та розкриття свого потенціалу в командній діяльності;

Запропоновано новий підхід до опанування теоретичними знаннями юними спортсменами у поєднанні з руховою діяльністю в навчально-тренувальному процесі з міні-баскетболу, з використанням методичних рекомендацій «Теоретичні аспекти з міні-баскетболу для тренерів початкової підготовки» та зошита-практикуму «Теоретичний практикум з міні-баскетболу для дітей 6-7 років» для виконання самостійних завдань.

Автором показана ефективність використання сучасних інформаційних технологій та підходів (спортивних свят, різноманітних завдань та конкурсів) з метою формування мотивації та рівня теоретичної підготовленості дітей на початковому етапі багаторічного вдосконалення.

У роботі розширені та уточнені дані, відносно організації навчально-тренувального процесу з міні-баскетболу, планування процесу підготовки та методики навчання у спортивних іграх на етапі початкової підготовки. Підтверджені і доповнені дані фахівців щодо особливостей та рівня фізичного розвитку, фізичного здоров'я, фізичної підготовленості, інтересу до занять спортом, теоретичних знань дітей 6-7 років.

Не викликає сумнівів також і практична значущість роботи, яка полягає в тому, що розроблені автором структура і зміст навчально-тренувального процесу для занять міні-баскетболом для дітей 6-7 років, дозволили значно покращити їх фізичний стан, мотивацію до занять спортом та рівень теоретичної підготовленості.

Результати дослідження впроваджено в практичну діяльність СДЮСШОР №5 ім. ЗТУ М.І. Говорунова та ДЮСШ «Самара» (м. Дніпро), СОЦ №2 (м. Ізмаїл). Крім того, результати дисертаційної роботи впроваджено у методичне забезпечення Федерації баскетболу України (ФБУ), Федерації баскетболу Дніпропетровської області (ФБДО), Федерації баскетболу міста Ізмаїл Одеської області. Практична цінність дослідження полягає у реалізації системного підходу до удосконалення навчально-тренувального процесу на першому році занять груп початкової підготовки з міні-баскетболу. Теоретична значущість роботи полягає в тому, що одержані результати і висновки можуть бути основою для розробки нової державної навчальної програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл (групи початкової підготовки 1-го року навчання), застосовані тренерами, методистами ФБУ, тренерами ДЮСШ і використані викладачами ВНЗ фізкультурного профілю при читанні лекцій з теорії і методики баскетболу.

Отримані результати впроваджено у навчальний процес кафедри спортивних ігор Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту в лекційні курси з дисциплін: «Теорія та методика обраного виду спорту (баскетбол)» та «Теорія та методика спортивних ігор», а також у навчальний процес Дніпропетровського вищого училища фізичної культури у лекційні курси з дисциплін: «Теорія та методика фізичного виховання» та «Теорія та методика спортивних ігор», що засвідчують відповідні акти впровадження.

4. Повнота викладених наукових положень, висновків, сформованих у дисертації і в опублікованих роботах

Наукові положення, висновки, викладені в дисертації повною мірою опубліковані у 17 наукових працях, з яких 8 статей – у спеціалізованих фахових виданнях України, 3 з яких включено до наукометричних баз, 2 – зарубіжних, 5 – одноосібних.

Отримані результати дослідження належно апробовані. Основні теоретичні положення та результати дослідження було представлено на: V Міжнародній науково-практичній конференції «Здоров'я для всіх» (м. Пінськ, 2013 р.); Міжнародних науково-практичних конференціях «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (м. Дніпро, 2013, 2014, 2015, 2016 рр.); XVIII Міжнародній науковій конференції «Молода спортивна наука України» (м. Львів, 2014 р.); Міжнародних науково-практичних конференціях «Фізична культура, спорт та здоров'я» (м. Харків, 2014, 2015, 2016 рр.); Міжнародній науковій конференції «Cultura fizică și sportul într-o societate bazată pe cunoaștere» (м. Кишинів, 2015); у IX Міжнародній науковій конференції молодих учених «Молодь та Олімпійський рух» (м. Київ, 2016), Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми фізичного виховання, реабілітації, спорту і туризму» (м. Запоріжжя, 2013 р.), I Всеукраїнській з міжнародною участю науково-практичній інтернет-конференції «Баскетбол: історія, сучасність, перспективи» (м. Дніпро, 2016); конференціях молодих учених ПДАФКіС «Молоді науковці – спорту Придніпров'я» (м. Дніпро, 2013, 2014, 2016 рр.).

Автореферат та публікації цілком відображають зміст дисертаційного дослідження на тему «Структура та зміст навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років на першому році занять міні-баскетболом». Таким чином, є всі підстави вважати, що робота відповідає вимогам ДАК України до кандидатських дисертацій.

5. Зауваження та недоліки дисертаційної роботи та автореферату

1. На сторінці 86 автор вказує на той факт, що на відміну від вітчизняних навчальних планів (які є уніфікованими для всіх шкіл), в багатьох закордонних країнах світу клуби можуть самостійно розробляти свої власні програми. Чи досліджував автор різні навчальні програми в рамках однієї країни, і яким чином було визначено найкращу з них та перевагу закордонних підходів під час навчання дітей ?
2. В своїй роботі, автор багаторазово вказує на одну із головних тенденцій сучасних спортивних ігор, а саме, ранню спеціалізацію. На наш погляд, потрібно більш детально зупинитися на інтерпретації та тлумаченні цього явища. Рання спеціалізація в даному випадку проявляється не в збільшенні частки спеціальної роботи, підвищенні змагальної діяльності в дитячому віці, та ранній ігровій спеціалізації (вибір амплуа), а в більш ранньому початку занять видом спорту (можливо й сам термін який характеризує цей процес потребує уточнення). Досвід багатьох баскетбольних країн світу показує що заняття, які проводяться у віці 6-7 років мають виключно загально-розвиваючий характер, практично без натяку на специфічну роботу, притаманну конкретному виду спорту.
3. На сторінці 104 автор вказує на той факт, що більшість тренерів (майже 70 %), які працюють з дітьми початкових груп, мають тренерський стаж до 3 років. Цікаво б було дізнатися із тексту роботи про сьогоденну причину такої диспропорції в рівні досвідченості кадрів.
4. Не зрозумілим залишилось, чи використовував автор думку фахівців, що прийняли участь в опитуванні і які саме твердження експертів були запозичені під час створення змісту та структури навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років для занять міні-баскетболом.
5. Назва підрозділу 3.3.1. потребує корекції. Сумнівним вбачається вплив занять міні-баскетболом на збільшення окремих показників фізичного

розвитку дітей (зросту та маси тіла). За рік середній зріст дітей, за результатами контрольного експерименту збільшився на 2,6 см, що є природнім, діти продовжують інтенсивно зростати.

6. Цікавим є той факт, що діти, які прийняли участь в констатувальному експерименті (2013-2014), та виконали загальний об'єм навантажень в 352 години, у кінці року мали нижчі показники, ніж діти експериментальної групи (а за деякими показниками і контрольної групи), які працювали за авторської програмою в наступному році (2014-2015) та майже втричі менше займалися (108 годин навантаження). На наш погляд це потребує окремого пояснення. Таблиці 3.8 та 4.13.
7. По тексті дисертації автор вказує на позитивний вплив запропонованої структури та змісту навчально-тренувальної програми для дітей 6-7 років на рівень їх рухових вмінь та навичок. Однак в тексті дисертації немає жодних цифр, які б підтвердили це твердження автора. В наведених таблицях до і після експерименту показані зміни в рівні фізичного здоров'я, підготовленості, розвитку теоретичної підготовленості. На наш погляд, слід також показати яким чином авторська програма вплинула на якість засвоєння базових баскетбольних елементів та рухів (структура яких представлена на 129 стр.).
8. Дискусійним є твердження автора, щодо необхідності використання комп'ютерних ігор, гаджетів, смартфонів тощо, з метою підвищення мотивації та рівня теоретичної підготовленості дітей 6-7 років. Разом із позитивним ефектом від цих занять, є, на наш погляд, і вкрай негативні наслідки, які пов'язані із можливим погіршенням зору та звиканням дитини до комп'ютерних ігор.
9. Важливо, на наш погляд, пояснити, чому не були використанні готові програми для підготовки дітей 6-7 років для занять міні-баскетболом, які з успіхом вже більше десяти років використовуються в провідних баскетбольних країнах світу (Іспанії, Франції, Литви, Сербії та ін.). Для чого необхідно було створювати нову програму, і що не влаштувало

автора в тих підходах, які сьогодні користуються величезною популярністю при підготовці дітей в провідних країнах світу?

Загальний висновок

Виявлені зауваження не знижують загального позитивного враження та наукової цінності дисертаційної роботи. Дисертаційна робота Онищенко Віоли Миколаївни «Структура та зміст навчально-тренувального процесу дітей 6-7 років на першому році занять міні-баскетболом», є завершеним самостійним науковим дослідженням, що має теоретичне і практичне значення. За актуальністю розкритих питань, новизною отриманих результатів дослідження і практичним значенням дисертація Онищенко В.М. відповідає п.11 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор заслуговує присвоєння наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.01 – олімпійський та професійний спорт.

Офіційний опонент:
кандидат наук з фізичного
виховання і спорту, доцент
кафедри історії та теорії
олімпійського спорту
Національного університету фізичного
виховання і спорту України

Безмиров М.М.

